УДК: 336.71:339.137:338.12 **DOI: https://doi.org/10.32680/2409-9260-2026-2-339-61-69**

ОЦІНЮВАННЯ КОНКУРЕНТНОГО СЕРЕДОВИЩА БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОЇ ЕКОНОМІКИ: ПІДХОДИ ТА ВИКЛИКИ

Жердецька Л. В., доктор економічних наук, професор, завідувачка кафедри банківської справи, Одеський національний економічний університет, м. Одеса, Україна
e-mail: lzherdetska@gmail.com
ORCID: 0000-0001-5398-868X

Шарий А. М., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності D2 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок», кафедра банківської справи, Одеський національний економічний університет, м. Одеса, Україна
e-mail: anastasiia.sharyi@gmail.com

Анотація. *Стаття присвячена дослідженню конкурентного середовища банківського сектору України в умовах воєнної економіки. Метою статті є теоретичне обґрунтування та комплексне оцінювання конкурентного середовища банківського сектору України з урахуванням сучасних викликів і трансформацій фінансової системи. У процесі дослідження використано методи аналізу, синтезу, узагальнення, розрахунково-аналітичні та графічні методи, а також коефіцієнтний аналіз, індекси ринкової концентрації та структурно-поведінкові моделі. На основі проведеного аналізу виявлено тенденцію до зростання концентрації в окремих сегментах банківського ринку, зокрема за показниками кредитування та прибутковості, що супроводжується зниженням інтенсивності конкуренції. Результати розрахунку індексу Херфіндаля–Хіршмана та H-статистики Панзар–Россе засвідчили послаблення конкурентного середовища та зростання ролі системно важливих банків. Обґрунтовано, що в умовах війни традиційні індикатори конкуренції мають обмежену інформативність, що актуалізує необхідність використання комбінованих і адаптованих методичних підходів. Перспективи подальших досліджень пов'язані з удосконаленням методології оцінювання конкуренції у трансформаційних економіках, урахуванням впливу регуляторного середовища, державної підтримки та цифровізації банківської діяльності.*
Ключові слова: *банківський сектор, конкурентне середовище, концентрація, індекс Херфіндаля–Хіршмана, H-статистика.*

ASSESSMENT OF THE COMPETITIVE ENVIRONMENT OF THE BANKING SECTOR OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF THE WAR ECONOMY: APPROACHES AND CHALLENGES

Liliia Zherdetska, D.Sc. (Economics), Professor, Head of the Banking Department, Odesa National Economic University, Odesa, Ukraine
e-mail: lzherdetska@gmail.com
ORCID: 0000-0001-5398-868X

Anastasiia Sharyi, Master's degree student in the field of study D2 "Finance, Banking, Insurance and Capital Markets," Department of Banking, Odesa National Economic University, Odesa, Ukraine
e-mail: anastasiia.sharyi@gmail.com

Abstract. *The article is devoted to the study of the competitive environment of the Ukrainian banking sector under the conditions of a war economy. The purpose of the article is to provide a theoretical justification and a comprehensive assessment of the competitive environment of Ukraine's banking sector, taking into account current challenges, structural transformations, and institutional changes in the financial system. The study applies a combination of qualitative and quantitative research methods, including analysis, synthesis, generalization, calculation and analytical techniques, graphical methods, coefficient analysis, market concentration indices, and structural-behavioral models. The empirical part of the research is based on the analysis of market concentration indicators, in particular CR-1, CR-5, CR-10, and the Herfindahl-Hirschman Index (HHI), as well as the Panzar-Rosse H-statistic for the period 2021–2025. The results reveal a growing concentration in key segments of the banking market, especially in lending and profitability, alongside a decline in competitive intensity. The findings indicate a strengthening of the positions of systemically important banks, while smaller institutions face increasing difficulties in maintaining market presence and competitiveness. At the same time, the deposit market demonstrates relative stability, although it remains concentrated. The dynamics of the H-statistic suggest a gradual transition from relatively high competition to a market structure characterized by features of monopolistic competition and increased market power of leading banks. However, the article emphasizes the methodological limitations of traditional competition indicators under wartime conditions, including sensitivity to equilibrium assumptions, regulatory distortions, and the growing role of non-market factors in income formation. It is argued that the H-statistic reflects not only the level of competition but also structural shifts, regulatory interventions, and changes in cost pass-through mechanisms. The study substantiates the need for adapting existing methodological approaches and applying a combined framework that integrates structural and non-structural indicators of competition. Such an approach allows for a more accurate assessment of market dynamics in economies experiencing deep shocks and institutional transformation. The practical value of the research lies in its contribution to the development of analytical tools for regulators and policymakers aimed at strengthening*

competition, supporting balanced market development, and enhancing financial stability in the post-war recovery period.
Keywords: *banking sector, competitive environment, concentration, Herfindahl–Hirschman Index, H-statistic.*

JEL Classification: G210; L110; G280; D400

Постановка проблеми. Сучасний банківський сектор України зазнає значних трансформацій, зумовлених як внутрішніми економічними процесами, так і зовнішніми викликами, серед яких особливе місце займає повномасштабне російське вторгнення. Умови воєнної економіки істотно впливають на стабільність та функціонування банківської системи, створюючи нові ризики, виклики та невизначеності для учасників ринку.

Оцінювання конкурентного середовища банківського сектору в цих умовах набуває певної специфіки, оскільки традиційні моделі конкуренції змінюються під впливом сучасних обставин, які змінюють структуру попиту, платоспроможність клієнтів, доступність ресурсів та регуляторні вимоги. Банки повинні адаптувати свої стратегії та бізнес-моделі до динамічних змін банківського ринку, одночасно зберігаючи фінансову стійкість та конкурентоспроможність.

Необхідно зауважити, що у сучасній економічний науці існує низка проблем, пов'язаних із методологією оцінювання конкурентного середовища в умовах воєнної економіки. Сучасні підходи часто не враховують специфіку воєнного стану, що ускладнює адекватне оцінювання рівня конкуренції та ефективності функціонування банків. Відсутність адаптованих інструментів аналізу призводить до неповної картини ринкових процесів та може зумовити неефективні управлінські рішення.

Отже, постає нагальна потреба у розробці та впровадженні сучасних підходів до оцінювання конкурентного середовища банківського сектору України, які враховували б особливості економічного стану України та забезпечували б комплексний аналіз ризиків і можливостей для подальшої діяльності. Розв'язання цієї проблеми є важливим для підвищення ефективності банківської діяльності, підтримки фінансової стабільності та сталого розвитку банківського сектору в умовах сучасних викликів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням оцінювання конкурентного середовища банківського сектору присвячено праці українських та зарубіжних науковців. Теоретичні аспекти поняття конкуренція у цій сфері були розглянуті О. А. Барановською та О. В. Крухмаль [1]. Ж. І. Торяник та В. І. Копилець провели оцінювання конкуренції на ринку банківських послуг для подальшого аналізу конкурентоспроможності [2]. Серед зарубіжних авторів дослідженням конкуренції у банківському секторі займались А. Рафай та С. Фарід [3], А. Деміргуч-Кунт разом з М. С. Мартінес Перія [4]. І. С. Скоропад та І. М. Заверуха здійснили оцінювання впливу сучасних тенденцій на банківську конкуренцію в Україні, зокрема скорочення кількості банківських відділень і перехід клієнтів на цифрові канали обслуговування, зростання конкуренції з боку NovaPay, а також упровадження відкритого банкінгу [5]. У свою чергу, наковці Н. Є. Кузьо, Н. С. Косар та Н. С. Питуляк серед ключових чинників конкурентоспроможності банків у сучасних умовах виокремлюють нарощення капіталу й підвищення якості активів, розвиток збутової мережі та банківських продуктів, активізацію маркетингових комунікацій, поліпшення іміджу банку й зростання рівня довіри до нього [6]. Варто зазначити, що окремі наукові дослідження зосереджені на специфіці функціонування банківського сектору в умовах воєнного стану, однак автори переважно акцентують увагу на фінансовій стійкості, ліквідності та прибутковості банківських установ [7, 8]. Водночас варто констатувати, що вплив воєнного стану на оцінювання та формування конкуренції в банківському секторі економіки України залишається недостатньо дослідженим.

Відокремлення невирішених раніше частин загальної проблеми. До сучасних викликів, що потребують перегляду та вдосконалення підходів до оцінювання конкурентного середовища банківського сектору, передусім слід віднести повномасштабне вторгнення росії в Україну, яке спричинило глибоку геополітичну та економічну нестабільність. У цих умовах традиційні підходи до аналізу конкуренції втрачають свою повну релевантність, що зумовлює необхідність уточнення змісту поняття конкурентного середовища банків і адаптації відповідних методик його оцінювання з урахуванням кризових, воєнних та трансформаційних чинників.

Мета дослідження. Метою статті є теоретичне обґрунтування та комплексне оцінювання конкурентного середовища банківського сектору України в умовах воєнної економіки з урахуванням сучасних викликів і трансформацій фінансової системи.

Основний матеріал. Банківська конкуренція – це динамічний процес суперництва банків, інших небанківських фінансових і нефінансових інститутів, спрямований на досягнення поставлених цілей шляхом розроблення та реалізації продуктів із характеристиками, що забезпечують задоволення економічних потреб клієнта [9].

Важливим є виділення особливостей банківської конкуренції на противагу класичній конкуренції на ринку [10]: об'єктом конкуренції є не товари, а банківські ресурси, які сформовано банком для здійснення операцій; банк на ринку може бути як продавцем, так і покупцем; виробництво і реалізація банківських та фінансових послуг, що надаються банками, можуть бути зосереджені в одному банку без залучення зовнішніх каналів збуту; діяльність банків та їх установ суворо регулюється НБУ; конкурента боротьба відбувається не лише між банківськими установами, а й між банківськими та небанківськими фінансовими установами.

Вагомим структурним чинником формування конкурентного середовища на банківському ринку є рівень його концентрації, який безпосередньо впливає на характер ринкової взаємодії, ступінь ринкової влади окремих учасників та інтенсивність конкурентної боротьби. Висока концентрація, як правило, зумовлює посилення домінування провідних банків, обмеження доступу нових учасників до ринку й зниження стимулів до цінової та нецінової конкуренції, тоді як більш фрагментована структура ринку сприяє активізації конкурентних процесів, підвищенню якості банківських послуг і ефективності функціонування фінансових посередників.

З огляду на це, у дослідженні здійснено комплексний аналіз динаміки ринкової концентрації в окремих сегментах банківського ринку з використанням показників ринкової частки та індексу Херфіндаля-Хіршмана (HHI). Ринкові частки провідних банків дозволяють ідентифікувати тенденції до концентрації або, навпаки, до посилення конкуренції, а також виявити структурні зрушення у розподілі фінансових ресурсів між учасниками ринку (табл. 1). Індекс Херфіндаля-Хіршмана, як інтегральний показник концентрації, забезпечує узагальнену оцінку рівня монополізації відповідних сегментів та є загальновизнаним інструментом у практиці конкурентного аналізу (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка показників концентрації банків у чистих активах, кредитах та заборгованості клієнтів, коштах клієнтів та прибутку, %

Показники	Дата	CR-1	CR-5	CR-10
Чисті активи	01.01.2021	21,23	58,69	78,14
	01.01.2022	19,83	53,15	73,90
	01.01.2023	23,40	58,00	78,10
	01.01.2024	23,30	56,40	77,60
	01.01.2025	22,60	56,10	77,80
Кредити та заборгованість клієнтів	01.01.2021	10,61	44,30	71,17
	01.01.2022	9,75	44,78	72,39
	01.01.2023	12,10	52,90	76,90
	01.01.2024	13,90	51,80	78,30
	01.01.2025	14,20	53,60	82,40
Кошти клієнтів	01.01.2021	22,47	59,81	80,40
	01.01.2022	20,90	54,31	76,32
	01.01.2023	24,10	58,40	78,80
	01.01.2024	22,60	53,80	78,00
	01.01.2025	21,70	55,90	78,10

Прибуток	01.01.2021	55,81	85,69	99,36
	01.01.2022	41,88	65,33	83,04
	01.01.2023	118,43	68,74	91,88
	01.01.2024	45,46	67,84	86,38
	01.01.2025	43,22	67,08	86,28

Джерело: складено авторками на основі [11]

У табл. 1 розглянуто динаміку концентрації активів у банківському секторі України за період 01.01.2021-01.01.2025 року за 4 основними категоріями: чистими активами, кредитами та заборгованістю клієнтів, коштами клієнтів та прибутком. Для аналізу були використані показники концентрації CR-1, CR-5 та CR -10, що розраховані як сума ринкових часток найбільшого банку, а також 5 та 10 найбільших банків відповідно. Використання показників концентрації дасть змогу зробити висновки щодо зосередження ринкової влади на окремих сегментах банківського ринку.

За показником чистих активів упродовж аналізованого періоду спостерігалася стабільно висока концентрація. Станом на 01.01.2021 року частка десяти найбільших банків становила 78,14%. У наступні роки цей показник залишався на схожому рівні – 73,90% на початок 2022 року, 78,10% на початок 2023 року, 77,60% станом на 01.01.2024 року та 77,80% на 1 січня 2025 року. Частка п'яти найбільших банків коливалася у межах від 53,15% до 58,69%, а частка лідера ринку – від 19,83% до 23,40%. Це свідчить про сталу структуру ринку загалом із незначними річними коливаннями.

У структурі кредитів та заборгованості клієнтів спостерігається чітка тенденція до зростання концентрації. Якщо на початок 2021 року частка одного банку становила 10,61%, то до 1 січня 2025 року вона зросла до 14,20%. Частка п'яти найбільших банків за цей же період зросла з 44,30% до 53,60%, а частка десяти – з 71,17% до 82,40%. Така динаміка свідчить про посилення позицій великих банків у сфері кредитування, що, з одного боку, є ознакою стабільності, а з іншого боку це створює ризики надмірної концентрації активних операцій у незначній кількості установ.

Показник коштів клієнтів також засвідчує високий рівень концентрації. Станом на 1 січня 2021 року частка десяти провідних банків у цьому сегменті становила 80,40%. У наступні роки ця частка незначно змінювалося: 76,32% на початок 2022 року, 78,80% – на 1 січня 2023 року, 78,00% – на початок 2024 року і 78,10% – на 1 січня 2025 року. Аналогічно стабільною залишалася і частка п'яти найбільших банків – від 53,80% до 59,81%. Отже, ринок депозитних ресурсів залишається зосередженим у найбільших банках без значних структурних змін.

Найвищий рівень концентрації виявлено за показником прибутку банківської системи. У 2021 році частка одного банку в загальному прибутку становила 55,81 відсотки. На початку 2022 року вона знизилася до 41,88 відсотки, однак вже станом на 1 січня 2023 року спостерігалося аномальне зростання до 118,43 відсотки, що свідчить про значні збитки у решти банків або незначний рівень прибутковості більшості учасників ринку. У 2024 та 2025 роках частка CR-1 дещо стабілізувалася – 45,46 та 43,22 відсотки відповідно. Частка п'яти провідних банків коливалася від 65,33 до 85,69 відсотки, а десяти – від 83,04 до 99,36 відсотки. Це підтверджує надвисоку концентрацію прибутковості у невеликій групі установ, яка формує майже весь прибуток банківської системи.

Наступною розглянемо табл. 2, в якій представлено динаміку індексу Херфіндаля–Хіршмана (HHI) за основними показниками діяльності банківського сектору України у період з 2021 по 2025 роки. Цей індекс є ключовим інструментом для оцінювання рівня концентрації ринку – чим вищим є значення HHI, тим більш концентрованим є ринок, тобто менша кількість учасників займає домінуючі позиції.

За період з 01.01.2021 по 01.01.2025 найбільший рівень концентрації спостерігався за показником прибутку банків. Так, на 01.01.2021 індекс складав 3571,75, що вказувало на критичний рівень зосередженості прибутковості у декількох банках. У 2022 році показник знизився до 1978,09, однак знову перевищив безпечний поріг. У 2023 році через спотворення структури прибутку окремими установами значення індексу не розраховувалося. На 01.01.2024 та 01.01.2025 індекс склав відповідно 2285,24 і 2130,67, що підтверджує постійно високий рівень концентрації цього показника.

Таблиця 2

Динаміка індексу Херфіндаля-Хіршмана у розрізі напрямів діяльності банків за період 2021 – 2025 рр.

Показник	01.01.2021	01.01.2022	01.01.2023	01.01.2024	01.01.2025
За прибутком	3571,75	1978,09	-	2285,24	2130,67
За чистими активами	930,39	814,27	978,50	963,00	949,20
За коштами клієнтів	987,99	869,35	1008,63	945,29	928,87
За кредитами та заборгованістю клієнтів	600,93	610,84	725,36	779,48	772,37

Джерело: складено авторками на основі [11]

Щодо показника чистих активів, то він демонструє стабільно помірну концентрацію. Індекс ННІ на 01.01.2021 становив 930,39, на 01.01.2022 його рівень знизився до 814,27. У наступні роки спостерігалося зростання показника до рівня 949,20. Водночас такі значення показника свідчать про стабільність у структурі активів, де немає суттєвого переважання кількох банків.

Схожа тенденція простежується і за показником коштів клієнтів. Індекс ННІ на 01.01.2021 рік складав 987,99, що лише трохи перевищує поріг низької концентрації. У 2024 і 2025 роках відбулося поступове зниження. Це підтверджує наявність конкуренції на ринку залучення коштів.

У сфері кредитування клієнтів простежується зростання концентрації. Індекс ННІ зріс із 600,93 на 01.01.2021 до 610,84 у 2022 році, а вже станом на 01.01.2025 склав 772,37. Хоча ці значення все ще відповідають низькому рівню концентрації, їх стабільне зростання свідчить про посилення ролі великих банків у секторі кредитування клієнтів.

Після розрахунку індексу Херфіндаля-Хіршмана доцільно здійснити побудову моделі Н-статистики Панзар-Россе, яка також є широко визнаним інструментом оцінювання рівня конкуренції на банківському ринку. Цей підхід належить до категорії структурно-поведінкових моделей і базується на припущенні, що рівень конкуренції впливає на чутливість доходів банків до змін у витратах та обсягах діяльності. Модель будується на оцінці зміни дохідності банку відносно інших змінних, і, відповідно, дозволяє визначити, наскільки ринок є конкурентним. Значення Н-статистики можуть змінюватися у діапазоні від 0 до 1: H = 1 свідчить про досконалу конкуренцію; H = 0 або близьке до 0 – про монополію; 0 < H < 1 – ринок із ознаками монополістичної конкуренції.

Як змінні при моделюванні було використано показники, наведені у табл. 3, запропоновані Л. В. Жердецькою та О. С. Татаровою для моделювання у дослідженні [12].

Таблиця 3

Показники, які використано як змінні під час тестування Н-статистики

Складові моделі	*Формула розрахунку*
Дохідність активів (Y)	$INTRi = \frac{Ti}{HAi}$, де TIi – загальні доходи банку і; NAi – чисті активи банку і
Вартість фінансових ресурсів	$P1i = \frac{IE1i}{Li}$, де IEi – процентні витрати банку і; Li – платні зобов'язання банку і
Вартість кадрових ресурсів та забезпечення виконання банківських операцій	$P2i = \frac{GAEi}{HAi}$, де GAEi - загальні адміністративні витрати, зокрема і витрати на персонал банку і
Витрати на утримання основних засобів та обслуговування програмного забезпечення	$P3i = \frac{OEi}{FAi}$, де OEi – інші витрати банку і; FA і - постійні активи (основні засоби та нематеріальні активи) банку і

Надання кредитних продуктів	$X1 = \frac{CPni}{HAi}$, де CPi - кредитний портфель за вирахуванням резервів банку і
Надання банківських послуг	$X2 = \frac{HIIi}{TIi}$, де HIIi - непроцентні доходи банку і
Адекватність власного капіталу	$X3 = \frac{Ei}{NAi}$, де Ei - власний капітал банку і
Операції з цінними паперами	$X4 = \frac{Si}{NAi}$, де Si - вкладання банку і в цінні папери

Джерело: [12]

На основі цього на рис. 3 наведено значення показника Н-статистики Панзар-Росса за період 2021–2025 років (рис. 1).

Протягом досліджуваного періоду з 01.01.2021 до 01.01.2025 спостерігається тенденція до зниження Н-статистики. Так, на 01.01.2021 її значення становило 0,84, що вказує на відносно високий рівень конкуренції. На 01.01.2022 показник зменшився до 0,65, а на 01.01.2023 – до 0,51. Це свідчить про поступове зменшення конкуренції на ринку.

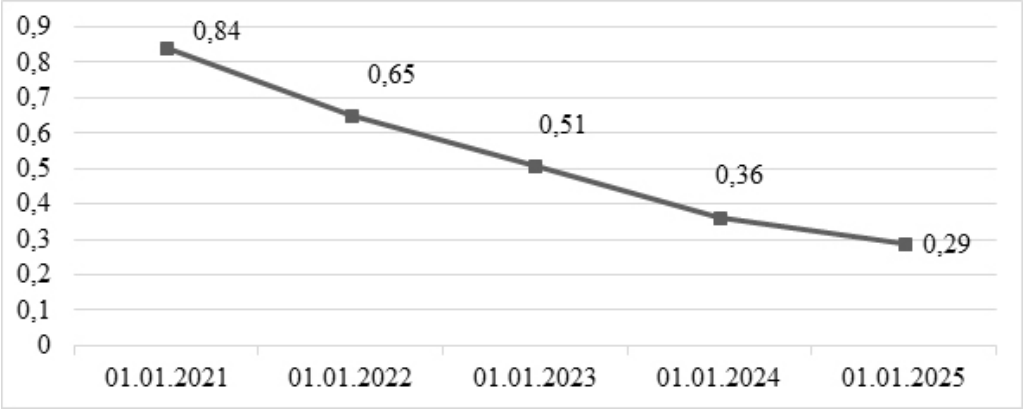

Рис 1. Динаміка показників Н-статистики за 2021–2025 рр.

Джерело: складено авторками на основі [11, 12]

Найбільш помітне зниження зафіксовано у 2024 та 2025 роках: на 01.01.2024 Н-статистика становила лише 0,36, а на 01.01.2025 – 0,29. Це свідчить про суттєве послаблення конкурентного середовища на банківському ринку, можливу концентрацію прибутків у невеликої кількості банків і, відповідно, зниження ринкових можливостей для менших фінансових установ.

Зниження рівня конкуренції може бути зумовлене низкою факторів: посиленням позицій системно важливих банків, які мають кращий доступ до капіталу, підтримку держави чи вигідні умови рефінансування; виходом з ринку банків, які не змогли витримати економічний тиск чи адаптуватися до нових регуляторних вимог; а також потенційним погіршенням фінансової стабільності дрібніших банків, що може впливати на поведінку вкладників і клієнтів.

Отримані результати можуть бути пояснені й такими обставинами. В умовах повномасштабної війни в Україні дохідність активів (Y) істотно знизилася у 2022 р. з подальшим відновленням, не зважаючи на зростання макроекономічної нестабільності, кредитних ризиків і скорочення платоспроможного попиту, що послаблює традиційні ринкові механізми формування доходів банків. Вартість фінансових ресурсів (P1) зберігає негативний вплив через обмеження доступу до фінансування та підвищення вартості залучення коштів через інфляцію та пожвавлення на кредитному ринку, тоді як витрати на кадрові ресурси та забезпечення операцій (P2) втрачають статистичну значущість унаслідок

державного регулювання, воєнних пільг і адаптаційних управлінських рішень. Натомість витрати на утримання основних засобів і програмного забезпечення (Р3) набувають позитивного значення, відображаючи зростаючу роль цифровізації та дистанційних каналів обслуговування. Серед нецінових чинників ключовим детермінантом результативності є адекватність власного капіталу (Х3), що забезпечує фінансову стійкість і здатність банків абсорбувати шоки, тоді як надання кредитних продуктів (Х1), банківських послуг (Х2) та операції з цінними паперами (Х4) втрачають пояснювальну силу через домінування воєнних ризиків, адміністративних обмежень і структурних зрушень у поведінці клієнтів.

Необхідно зазначити, що інтерпретація динаміки Н-статистики потребує обережності з огляду на наукову дискусію щодо її обмежень як індикатора конкуренції. Зокрема, дослідники Ш. Шаффер і Л. Спірдейк (2015) доводять, що позитивні значення Н-статистики можуть спостерігатися навіть за наявності суттєвої ринкової влади, що ставить під сумнів її здатність однозначно відображати рівень конкуренції [13]. У своїй статті Х-М. Санчес-Картас (2020) аргументує, що Н-статистика радше вимірює ступінь передавання змін витрат у доходи (pass-through), ніж власне інтенсивність конкурентної боротьби, а тому її інтерпретація як прямої міри ринкової сили є методологічно проблематичною [14]. Крім того, результати Н-тесту є чутливими до припущень щодо ринкової рівноваги, специфікації моделі та структури витрат, що особливо актуально в умовах війни, коли ринок функціонує в режимі істотних дисбалансів [15].

Підсумовуючи вищезазначене, слід зробити висновок, що у цьому контексті зниження Н-статистики в Україні у 2021–2025 рр. доцільно трактувати не лише як індикатор ослаблення конкуренції, а й як відображення структурних зрушень, регуляторного втручання та зростання ролі неринкових чинників у формуванні банківських доходів.

Висновки. Отже, незважаючи на позитивну динаміку фінансових результатів банківського сектору України в умовах воєнної економіки, його конкурентне середовище залишається вразливим до зовнішніх та внутрішніх ризиків. Однією з ключових загроз є тенденція до підвищення концентрації ринку, що може обмежувати конкуренцію, зменшувати вибір для споживачів та стримувати розвиток малих і середніх банків.

У перспективі післявоєнного відновлення економіки одним із пріоритетних завдань державної політики та регуляторного впливу має стати посилення конкурентних засад функціонування банківської системи. Це передбачає створення умов для збалансованого розвитку банків різних розмірів, сприяння входженню нових учасників на ринок, підтримку фінансових інновацій, а також забезпечення рівного доступу до ринкових ресурсів і клієнтської бази.

Розвиток ефективного конкурентного середовища у банківському секторі сприятиме не лише зміцненню фінансової стабільності країни, але й підвищенню гнучкості та адаптивності системи до економічних викликів, як у короткостроковій перспективі, так і в умовах тривалої трансформації економіки України.

Водночас результати дослідження засвідчують доцільність подальшого розвитку методології оцінювання конкуренції у банківському секторі, особливо в умовах воєнних та посткризових трансформацій. Обмеження традиційних індикаторів, зокрема Н-статистики, що виявляються у її чутливості до припущень щодо рівноваги, структури витрат і неринкових факторів, актуалізують необхідність використання комбінованого підходу до вимірювання конкуренції. Перспективними напрямами подальших досліджень є поєднання структурних і неструктурних показників, розроблення адаптованих моделей для економік у стані шоку або трансформації, а також врахування впливу регуляторного середовища, державної підтримки та цифровізації. Це сприятиме формуванню більш адекватного аналітичного інструментарію для оцінювання конкурентного середовища та обґрунтування ефективної політики розвитку банківського сектору України.

Список літератури

1. Крухмаль О. В., Барановська О. А. Конкурентоспроможність банку та банківського продукту: фактори впливу та оцінка. *Ефективна економіка.* 2014. № 5. URL: https://surl.li/cmztgn (дата звернення 01.12.2025).

2. Торяник Ж. І., Копилець В. І. Методичні підходи до оцінювання конкурентоспроможності банку та банківських послуг. *Економіка і суспільство.* 2018. Випуск 19. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-19-178, URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/19_ukr/178.pdf (дата звернення 02.12.2025).

3. Rafay A. & Farid S. (2018). Competitive Environment in Banking Industry: Evidence from an Emerging Economy. *Business and Economic Review*. 10 (3), 65-84. DOI: https://doi.org/10.22547/BER/10.3.4. URL: https://surl.lu/kqpqfx (дата звернення 05.12.2025).
4. Demirguc-Kunt A., Martinez Peria M. S. A Framework for Analyzing Competition in the Banking Sector: An Application to the Case of Jordan, Policy Research Working Paper 5499. 2010. 26 p. URL: https://documents1.worldbank.org/curated/en/349041468063241288/pdf/WPS5499.pdf (дата звернення 05.12.2025).
5. Скоропад І.С., Заверуха І.М. Сучасний стан банківської сфери роздрібного бізнесу в Україні та перспективи розвитку. *Економіка та суспільство*. 2024. Випуск № 65. С. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-102 (дата звернення 01.12.2025).
6. Кузьо Н.Є., Косар Н.С., Питуляк Н.С. Підвищення конкурентоспроможності комерційних банків України: обґрунтування напрямів та заходів. *Придніпровська державна академія будівництва та архітектури.* 2023. Випуск 2 (39). DOI: https://doi.org/10.32782/easterneurope.39-5 (дата звернення 01.12.2025).
7. Олексин А.Г. Діяльність банківської системи України в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Серія Економіка.* Випуск 2. 2023. С. 89-95. DOI: https://doi.org/10.32782/ecovis/2023-2-14 (дата звернення 05.12.2025).
8. Stoika V. The impact of the war on banking in Ukraine. *Central european review of economics & finance*. 2023. Vol. 43. No 2. pp. 52-64. DOI: https://doi.org/10.24136/ceref.2023.009
9. Мірошниченко О. В. Банківська конкуренція: сутність та особливості. *Вісник Університету банківської справи Національного банку України.* 2011. № 3 (12). С. 215-219. URL: http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/ 123456789/57449 (дата звернення 01.12.2025).
10. Тігіпко С. Л. Конкурентоспроможна банківська система: можливості досягнення та забезпечення в Україні. *Банківська справа* (укр.). 2005. № 2. С. 63-71.
11. Національний банк України. Наглядова статистика. URL: https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist (дата звернення 05.12. 2025).
12. Жердецька Л. В., Татарова О. С. Неструктурні моделі оцінки конкуренції на ринку банківських продуктів та послуг України. *Науковий вісник. Одеський державний економічний університет. Всеукраїнська асоціація молодих науковців. Науки: економіка, політологія історія.* 2009. №12 (90). С. 44-53. URL: https://dspace.oneu.edu.ua/items/769a5d15-fd78-4e52-bb7c-db13455263bc/full (дата звернення 05.12. 2025).
13. Shaffer S., Spierdijk L. The Panzar–Rosse revenue test and market power in banking. *Journal of Banking & Finance.* 2015. Volume 61. Pp. 340-347 DOI: https://doi.org/10.1016/j.jbankfin.2015.09.019.
14. Sanchez-Cartas J. M. The Panzar–Rosse H Statistic and Monopoly. Issues on its Use as a Market Power Measure. T*he B.E. Journal of Economic Analysis & Policy.* 2020. 20(4). DOI: https://doi.org/10.1515/bejeap-2020-0193
15. Claessens, S. and Laeven, L. What Drives Bank Competition? Some International Evidence. *Journal of Money, Credit, and Banking.* 2004. 36. Pp. 563-584. DOI: https://doi.org/10.1353/mcb.2004.0044

References

1. Krukhmali, O. V., & Baranovska, O. A. (2014). Competitiveness of a bank and a banking product: influencing factors and assessment. *Efektyvna ekonomika,* 5. Retrieved from https://surl.li/cmztgn. (accessed December 1, 2025). [In Ukrainian].
2. Torianyk, Zh. I., & Kopylets, V. I. (2018). Methodological approaches to assessing the competitiveness of a bank and banking services. *Ekonomika i suspilstvo*, 19. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-19-178. Retrieved from https://economyandsociety.in.ua/journals/19_ukr/178.pdf. (accessed December 2, 2025). [In Ukrainian].
3. Rafay, A., Farid, S. (2018). Competitive Environment in the Banking Industry: Evidence from an Emerging Economy. *Business and Economic Review*, 10(3), pp. 65–84. DOI: https://doi.org/10.22547/BER/10.3.4 Retrieved from https://surl.lu/ kqpqfx (accessed December 5, 2025).
4. Demirgüç-Kunt, A., Martínez Pería, M. S. (2010). A Framework for Analyzing Competition in the Banking Sector: An Application to the Case of Jordan. World Bank Policy Research Working Paper 5499. Retrieved from https://documents1.worldbank.org/curated/en/349041468063241288/pdf/WPS5499.pdf (accessed December 5, 2025).

5. Skoropad, I. S., & Zaverukha, I. M. (2024). Current state of the retail banking sector in Ukraine and prospects for development. *Ekonomika i suspilstvo*, 65. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-102. Retrieved from https://economyandsociety.in.ua. (accessed December 1, 2025). [In Ukrainian].
6. Kuzo, N. Ye., Kosar, N. S., & Pytuliak, N. S. (2023). Enhancing the competitiveness of commercial banks in Ukraine: substantiation of directions and measures. P*rydniprovska derzhavna akademiia budivnytstva ta arkhitektury,* 2(39). DOI: https://doi.org/10.32782/easterneurope.39-5. Retrieved from https://easterneurope-ebm.in.ua/journal/39_2023/7.pdf . (accessed December 1, 2025). [In Ukrainian].
7. Oleksyn, A. H. (2023). Activities of the banking system of Ukraine under martial law. *Naukovyi visnyk Chernivetskoho natsionalnoho universytetu imeni Yuriia Fedkovycha. Seriia Ekonomika,* 2, 89–95. DOI: https://doi.org/10.32782/ecovis/2023-2-14. Retrieved from https://journals.chnu.chernivtsi.ua/index.php/econom/article/view/243/217. (accessed December 5, 2025). [In Ukrainian].
8. Stoika, V. (2023). The impact of the war on banking in Ukraine. Central European Review of Economics & Finance, 43(2), 52–64. DOI: https://doi.org/10.24136/ceref.2023.009. Retrieved from https://journals.economic-research.pl/ceref/article/view/2843/2146. (accessed December 5, 2025).
9. Miroshnychenko, O. V. (2011). Banking competition: essence and features. *Visnyk Universytetu bankivskoi spravy Natsionalnoho banku Ukrainy*, 3 (12), 215–219. Retrieved from http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/57449. (accessed December 1, 2025). [In Ukrainian].
10. Tihipko, S. L. (2005). Competitive banking system: possibilities of achieving and ensuring it in Ukraine. *Bankivska sprava*, 2, 63–71. [In Ukrainian].
11. Natsionalnyi bank Ukrainy (2024). Ofitsiinyi veb-sait – Official website. Banking supervision statistics. Retrieved from https://bank.gov.ua/ua/ statistic/supervision-statist. (accessed December 5, 2025). [In Ukrainian].
12. Zherdetska, L. V., & Tatarova, O. S. (2009). Non-structural models for assessing competition in the market of banking products and services of Ukraine. *Naukovyi visnyk Odeskoho derzhavnoho ekonomichnoho universytetu. Vseukrainska asotsiatsiia molodykh naukovtsiv. Nauky: ekonomika, politolohiia, istoriia*, 12 (90), 44–53. Retrieved from https://dspace.oneu.edu.ua/items/ 769a5d15-fd78-4e52-bb7c-db13455263bc/full. (accessed December 5, 2025). [In Ukrainian].
13. Shaffer, S., & Spierdijk, L. (2015). The Panzar–Rosse revenue test and market power in banking. *Journal of Banking & Finance*, 61, 340–347. DOI: https://doi.org/10.1016/j.jbankfin.2015.09.019
14. Sanchez-Cartas, J. M. (2020). The Panzar–Rosse H Statistic and Monopoly. Issues on its Use as a Market Power Measure. *The B.E. Journal of Economic Analysis & Policy*, 20(4). DOI: https://doi.org/10.1515/bejeap-2020-0193
15. Claessens, S. and Laeven, L. (2004). What Drives Bank Competition? Some International Evidence. J*ournal of Money, Credit, and Banking*, 36, 563-584. DOI: https://doi.org/10.1353/mcb.2004.0044

Стаття надійшла до редакції 09.12.2025
Прийнята до публікації 11.02.2026
Опубліковано онлайн 27.03.2026